గదికోసం తిరిగి తిరిగి విసిగి వేసారి ఆఖరికి వినయు డొక సాహస కార్యం చేసి కూర్చున్నాడు — అంటే గోకుల మిత్ర గల్లీలో 13 నెంబరు ఇంటి మూడో అంతస్తు అద్దెకు తీసుకున్నాడు. ఇంటావిడ విధవ; తన ఏకైక పుత్రిక వాసంతితోపాటు రెండో అంతస్తులో కాపుర ముంటున్నది. కింద అంతస్తులో చిన్న చిన్న కుటుంబీకులు ఉంటున్నారు. ఆ అద్దెమీద వచ్చే ఆదాయంతో ఆ విధవావిడ దినాలు హాయిగా గడచిపోతున్నై.

మూడో అంతస్తుకూ మిగతా యింటికీ ఏమీ సంబంధంలేదు. కొయ్య మెట్లు పైనించి తిన్నగావచ్చి కింద అంతస్తు దగ్గర కలిసిపోతున్నై. అందుచేతనే మూడో అంతస్తు ఒక అపరిచిత యువకుడికి అద్దెకివ్వటానికి ఆ ముసలావి డేమీ సందేహించలేదు. వాసంతి మొదట కొంచెం నసిగింది — కాని తల్లికి అడ్డు రావటం ఆమెకు మొదటినుంచీ అలవాటు లేదు. అందుకనే ఈ విషయంలో ఆమె ఏమీ ఆగం చెయ్యలేదు. కాని ఒకమాటు మాత్రం — "మీ అద్దెతనితో చెప్పు, స్నేహితు లందర్నీ పిలుచుకొచ్చి రాత్రింబగళ్లూ అల్లరి చెయ్యవ ద్దని" అని అనిచూసింది.

"నీదంతా చిత్రమే! మర్యాదస్తుల అబ్బాయి -" అన్నది తల్లి.

"ఇలాంటి మర్యాదస్తుల్ని చాలామందిని చూశాను. ఆ ఎనిమిదో

రవీంద్రనాథమైత్ర

నెంబరు మెస్ దగ్గరికి పో — స్కూలుకు పోతుంటే అందులో వాళ్ళంతా నోరు తెరుచుకుని ఎట్లా చూస్తారో!—కొంతమంది ఈలలు కూడా వేస్తారు!"

ఈ ప్రత్యక్ష ప్రమాణానికి తల్లి సమాధాన మేమి చెప్పగలదు?

వాసంతికి పద్దానుగో ఏడు. చక్కని దని పొరుగుస్త్రీలలో ఖ్యాతి కూడా ఉంది. బెంగాలీ కుటుంబాల్లో ఇంత పెద్ద పిల్లకి పెళ్ళి కాకుండా ఉండటం ఆశ్చర్యకరమైన విషయమే! దీనికి కారణాలు: ఒకటి, ఆ విధవావిడకి చుట్టపక్కా లెక్కువమంది లేకపోవటం చేత పిల్ల పెద్దదవుతున్న దని రాత్రింబగళ్ళు జ్ఞాపకం చేసేవాళ్ళు కూడా లేకపోయారు; రెండోది, ఆమె భర్త సంస్కారి; బాల్య వివాహాలకి అతను పూర్తిగా వ్యతిరేకి. ఆమె తను చదువుకో పోయినప్పటికీ చదువుకున్న భర్త అభిప్రాయమే తు చ తప్పకుండా నిజ మని నమ్మింది. మాటల ధోరణిలో ఎవరన్నా కూతురు వివాహం సంగతి తెస్తే "వారు పదిహేడో ఏటిదాకా వివాహం చెయ్యవద్దన్నారు. నన్ను వారిమాట ఎలా తోసివెయ్య మంటావు?'' అనేది. అంచేతనే వాసంతి వివాహం సంగతి ఆమె ఎదుట ఎవ్వరూ తెచ్చేవారు కారు — ఆమెకూ సగం బాధ తగ్గేది. వాసంతి ఇప్పుడు స్కూల్లో చదువుతోంది. తల్లి యింటిపనులు చూస్తూ ఉండేది. సాయంత్రం వాసంతి స్కూలునుంచి రాగానే ఇద్దరూ కూర్చుని పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకునేవారు. ఇవీ వాళ్ళ నిత్యకృత్యాలు.

* * *

సాయంత్రం వినయుడు కాలేజీనుంచి తిరిగి వచ్చేవరకు సోమూ డాబామీద చిత్తుగా పండుకుని ఉన్నాడు. సోమూ అతని నౌకరు. నౌక రంటే సరిగ్గా వాడిని గౌరవించినట్టు కాదేమో; అనుచరుడు! వాడు చిన్నతనంనించి ఆటపాటల్లో సుఖదుఃఖాల్లో వినయుడికి సహచరుడు. వినయుని తండ్రి ఒరిస్సా వెళ్ళినప్పుడు సోమూ దొరికాడు. దిక్కులేనివా డనే ఉద్దేశంతో ఆయన వాణ్ణి వెంట తీసుకొచ్చాడు. అప్పటినించీ వాడు ఆయన ఆశ్రయంలోనే పెరిగాడు. కాని వినయుణ్ణి వదిలి ఒక్క నిముషం ఉండేవాడుకాడు. అందుకనే వినయుడు కలకత్తా వచ్చేటప్పుడు గత్యంతరంలేక సోమూను వెంట బెట్టుకు రావలసివచ్చింది. వినయుడి తల్లికూడా సోమూను కొడుకు వెంట పంపి నిశ్చింతురాలైంది.

సోమూ కళ్ళు మూసుకు వెల్లికిలా పండుకోటం చూసి వినయుడు — "ఏమొచ్చిందోయ్ నీకు?" అని అడిగాడు.

"ఏముంది రావటానికి! ఈ రాత్రికి తిండి ఎట్లాగా అని ఆలోచిస్తున్నా!"

"ఇదేగదా! — ఇక్కడ హోటల్లేదూ?''

"ఎందు కుండదూ? అక్కడ గాడీవాలాలే తింటూఉంటారు.''

"నువ్వు పోయి చూడవోయి, మంచి హోటలు తప్పకుండా ఉంటుంది. కాలేజీకి దగ్గర్లో హోట ల్లేకపోతే జరుగుతుందా?"

"ఎందుకు జరుగదూ? అంతా నీ మాదిరి కళ్ళు మూసుకుని ఇళ్ళద్దెకి తీసుకోరు. వాళ్ళకి తెలివితేట లున్నై. ఇక కాలేజీ దగ్గ రంటావా? ఎందుకు దగ్గరకాదూ. మూడుమైళ్ళంటే!"

"ఐతే ఇక ఉపాయం?"

"ఒక్కటే ఉంది, నూనె పూరీలు మింగటం!"

"అది నావల్లకాదు, సోమూ! నువ్వింకోపని చెయ్యి. కిందికి పోయి ఒకమాటు ఇంటావిణ్ణి పిల్చుకురా."

రెండుమూడు నిమిషాల్లో సోమూ బాలీసు కుట్టుకుంటున్న వాసంతి తల్లిదగ్గర కొచ్చి నిలబడ్డాడు. వాసంతి కిటికీ దగ్గరగా కుర్చీలో కూర్చుని హిస్టరీ చదువుకుంటోంది. సోమూను చూడగానే — "ఏం కావాలి?" అని అడిగింది.

"బాబయ్యగారు — ఇంటావిణ్ణి పిలుచుకురమ్మన్నారు —"

"ఇంటావిడా! ఇక్కడ యింటావిడ గింటావిడ ఎవ్వరూలేరు. ఇది మర్యాదస్తుల యిల్లు —" అని ఇంకేమేమో అనబోతూవుండగా తల్లి అడ్డువచ్చి అన్నది — "ఆయన కేం కావాలీ?"

వాసంతి ముఖం చూసి సోమూ భయపడి — "నాకు తెలియదు" అన్నాడు.

"ఏం కావాలో అడిగిరా" అన్నది వాసంతి తల్లి.

వాసంతి కుర్చీలోనించి లేచి "వద్దమ్మా, నేనే అతని దగ్గిరికి పోతున్నాను! మర్యాదస్తుల్ని ఎలా పిలవాలో నేను పోయి నేర్పి వస్తాను" అని తల్లి అనుమతికూడా ఎదురు చూడకుండా తుపాను లాగా ఇంట్లోంచి వెళ్ళిపోయింది.

తిరిగి తిరిగి అలిసి వచ్చిన వినయుడు మేడమీద ఈజీచైరులో పండుకుని ఇంటావిడకోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు. హఠాత్తుగా అతనికి ధన ధన కాళ్ళ చప్పుడు వినపడింది — తల ఎత్తి చూశాడు. నడికారు ఇంటావిడకి బదులు చక్కని కిశోరి ఎదట నిలుచుని ఉంది. ఆమె వెనకనే సగం చచ్చి సోమూ! విషయం అంతుబట్టక "ఎవరికోసం వచ్చారు" అని అడిగాడు వినయుడు.

"మీ కోసమే!" అన్నది వాసంతి కటుస్వరంతో.

"ఎందుకూ?"

"మీరు పిలిచిం దెవర్ని?"

"ఇంటావిణ్ణి!"

"ఇంటావిడకి బదులు నే నొచ్చాను. అపరిచితుల ఎదట కొచ్చే అలవా టామెకి లేదు. అదీకాక ఇళ్ళద్దెకివ్వటం మా వృత్తి కాదు. ఇంత ఇల్లు మా కవసరం లేదు కనకనే ఎవరి కన్నా ఇస్తూ ఉంటాము."

"నేను పొరబడ్డాను, క్షమించండి. మాకు తిండీ తిప్పలూ సరిగ్గా —"

"దానికి మేము బాధ్యులం కాము! మీ రేమనుకున్నారో యిది హోటలు కాదు —" అని వాసంతి తక్కున ఆగిపోయి వినయుడి

ముఖం వేపు చూసింది. ప్రశాంతంగా ఉన్న రెండు కళ్ళు రెప్ప వాల్చకుండా ఆమె వంకనే చూస్తున్నై. వాటిలో కోపంగాని, విరక్తిగానీ ఏమీ గోచరించలేదు.

"ఐతే మమ్మల్ని ఏం చెయ్యమంటారు ?" అన్నాడు వినయుడు మెల్లగా. ఈ ప్రశ్నలో ఎంత నిర్భరత్వ ముందో వాసంతి మామూలు స్థితిలో ఉన్నట్టయితే తెలుసుకునేది. కాని, అకారణ క్రోధం వల్ల ఆమె మనస్సు విషాక్తమయింది. ఆమె కటు స్వరంతో — "మీ యిష్టమొచ్చింది చేసుకోండి. ఊరక 'ఇంటావిడ' 'ఇంటావిడ' అని మా అమ్మని అవమానించకండి — " అని గబ గబ మెట్లు దిగిపోయింది.

ఇక ఈమె ఎవరో గ్రహించటం వినయుడి కంత కష్ట మనిపించలేదు. కాని ఈమె కోపానికి కారణ మేమిటో తెలియక పోవటం వల్ల వినయుడికి కుతూహలం మాత్రం కలిగింది. వాసంతి వెళ్ళిపోగానే "సోమూ ! చూశావటోయ్ లక్షణాలు !" అన్నాడు.

"అమ్మయ్యో ! ఇప్పుడే యిలా వుంది. కొన్నాళ్ళు పోతే వామి తల్లిని దూరంగా ఉండమనదూ ?" అన్నాడు సోమూ. వామి తల్లిది వినయుడి ఊరే ! ఆమె నోటికి ఆ వూళ్ళో అంతా వెరుస్తారు. సోమూకు ఆ మనిషంటే తగని భయం !

ఆపదలోకూడా మతి చలించని వ్యక్తులు కొంద రుంటారు. వినయుడు ఆ రకం వాడే. వాసంతి కటు వాక్యాలకు అతను మొదట కొంత నిరుత్సాహపడ్డా, వెంటనే అతను తన మార్గం స్థిరపరుచుకున్నాడు. మర్నాడు యజమానీ, నౌకరూ కూర్చుని ఆలోచించుకుని, ఒక స్టౌ, వంట సామగ్రి, పాత్రలూ అవీ కొని తెచ్చారు. వినయుడు స్టౌ వెలిగించాడు. సోమూ ఉత్సాహంతో వంట ప్రారంభించాడు. తయారైన వంటకాలు మహా అద్భుతంగా ఉన్నాయి. కూరలో ఉప్పు వెయ్యటం మర్చిపోయాడు. పులుసు ఇంగువ వాసన వస్తోంది. అన్నం సగం బియ్యం, సగం సంకటి ! — ఈ చిత్రమైన వ్యంజనాలనే ఇద్దరూ కళ్ళు మూసుకు మింగారు.

"చూడు సోమూ ! మనకి బాగా వంట చెయ్యటం తెలియదు. రేపు పాకశాస్త్ర మొకటి కొనుక్కొస్తాను" అన్నాడు వినయుడు భోంచేసినాక.

"ఏమి టది ?"

"ఒక పుస్తకం. వంటెలా చెయ్యాలో అందులో రాసి ఉంటుంది."

"ఓ, ఇంకేం, తీసుకురండి. మీరు చదివి చెప్పితే నేను వండేస్తాను."

నిర్ణయానికి వచ్చినాక పని మొదలుపెట్టటాని కేమి ఆలస్యమవుతుంది ? సాయంత్రం కాలేజీనించి తిరిగి వచ్చేటప్పుడు వినయుడు పాకశాస్త్ర మొకటి కొని తెచ్చాడు. ఆ రాత్రే పుస్తకంలో చెప్పిన ప్రకారం వంట మొదలు పెట్టారు ! — తింటానికి కూర్చుంటే ఉదయంకంటే అధ్వాన్నంగా ఉంది. ఒకటీ నోట పెట్టటానికి పనికిరాలేదు.

"పెద్ద పొరబాటు పడ్డామోయ్ సోమూ ! త్రాసు కొనటం మర్చిపోయాను. మసాలా సరిగ్గా తూచి వెయ్యకపోవటం మూలానే యిలా అయిం దనుకుంటాను. ఏమంటావ్ ?" అన్నాడు.

తన చేతగానితనం అంతా త్రాసుమీద పడడం చూసి సోమూకి ధైర్యం వచ్చి — "నిజమే ! మసాలా తూచి వేస్తే వంటకాలింకా బాగా ఉండొచ్చు" అన్నాడు సోమూ.

* * *

ఆనాటి సాయంకాలం వినయుడితో చిత్రంగా పరిచయం అయినప్పటినించీ వాసంతి ఒక్క విషయాన్ని గురించే ఆలోచిస్తున్నది — ఇన్ని కటువాక్యాలు నోరు మెదపకుండా ఒక పురుషుడెలా సహించాడు, అని ! వాసంతి ప్రత్యుత్తరాన్ని ఆశించే వినయుడి దగ్గరికి పోయింది. ఒక కాలేజీ విద్యార్థి తాననే మాట లన్నీ పడతాడనీ, ఒక్క మాటక్కూడా జవాబు చెప్పడనీ ఆమె ఊహించనైనా లేదు. వాసంతి అక్కడనించి వచ్చినప్పటినించీ ఈ సంగతే అనుకొంటోంది. ఆమె తన మనస్సులో తన ఇంట్లో అద్దెకున్న వాళ్ళ స్వభావాన్ని ఒకవిధంగా చిత్రించుకుంది. కాని వినయుణ్ణి చూశాక ఆ కల్పనకీ ఈ వాస్తవానికీ ఏమీ సాదృశ్యం లేకపోయింది. రాత్రి మాటల సందర్భంలో వాసంతి వినయుడి భోజనం సంగతి తల్లి దగ్గర తెచ్చింది. తల్లి — "పాపం ! మన యింట్లో ఉంటున్నప్పుడు మంచీ చెడ్డా మనం చూడొద్దూ ? సహాయం చేసే దేమీ లేకపోయినా సలహా అన్నా ఇవ్వాలిగా. పైగా ఆ అబ్బాయి అల్లరిచిల్లరి వాడిగా కనిపించటంలేదు. మనతో చాల మర్యాదగా ప్రవర్తిస్తున్నాడు. అలాంటివాడి యోగక్షేమాలు విచారించకపోవటం మనది అన్యాయం కాదా !" అన్నది.

తల్లి మాటలో సత్యాన్ని వాసంతి కాదనలేకపోయింది. అందుకనే ఇవ్వాళ ఉదయం ఆమె అద్దెవాళ్ళ యోగక్షేమాలు కనుక్కోవాలని బయలుదేరుతూ ఉండగా వాళ్ళ మెట్లమీదకే సోమూ ఎదురువచ్చాడు. ఇది అద్దెవాళ్ళు వచ్చేపోయే దోవ కాదు. సోమూ ఎక్కడికి పోతున్నాడో తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం కలిగి వాసంతి — "ఎక్కడికిటు ?" అని అడిగింది.

మొదటి పరిచయంనించే సోమూకు వాసంతి అంటే భయం. ఆనాటి సంగతి వా డింకా మర్చిపోలేదు. గాభరాపడి "అమ్మగారి దగ్గరికి" అన్నాడు.

వాసంతి సోమూముఖం తేరిపార చూచి "రా, నావెంట" అంది.

వంట ప్రయత్నాలు చేస్తున్న తల్లి దగ్గరికి వాసంతి సోమూను వెంటబెట్టు కొచ్చింది. "మీకు భోజనాలు సరిగ్గా అమురుతున్నాయా ?" అని అడిగింది వాసంతి తల్లి.

"ఉహుం, అందుకనే మీదగ్గర కొచ్చా" నన్నాడు సోమూ.

"ఏమిటా ఇబ్బందులు ?"

"ఏమీ లేవు. వండిన పదార్థాలే బాగుండటంలేదు. అందుకని త్రాసుకోసం వచ్చాను." త్రాసుకూ వంటకూ సంబంధ మేమిటో తల్లీ కూతుళ్ళ కర్థం కాలేదు. ఇద్దరూ సోమూ ముఖం వంక చూడసాగారు.

"బాబయ్యగారు పుస్తక మొకటి కొనుక్కొచ్చారు. నేనా పుస్తకం చూసే వంట చేస్తున్నాను. మసాలా తూనిక ప్రకారం వెయ్యకపోవడంవల్ల వంట బాగా ఉండలేదని బాబయ్యగారి నమ్మకం. అందుకనే ఉదయం వారు త్రాసు తేవటానికి బజారుకు పోయారు. వా రొచ్చేవరకు ఆలస్య మవుతుందేమో; అలా అయితే కాలేజీకి వేళ మించిపోతుందని మీ త్రాసు కోసం వచ్చాను. ఇస్తే - " వాసంతి చాలా కష్టంమీద యింతవరకూ పెదాలు బిగబట్టుకుంది. కాని ఇక ఆగలేక పకపకా నవ్వింది. తల్లి కూతురు 'పకపక' నేమీ వినిపించుకోకుండా ప్రేమ ఉట్టిపడే స్వరంతో — "త్రాసుతో తూచి వండితే వంటకాలు బాగుంటాయా ? వంట నేర్చుకోవాలి. మీలో ఎవరికీ వంట చేతకా దనుకుంటాను" అన్నది.

వాసంతి నవ్వు చూసి సోమూ సగం చచ్చాడు. కాని తల్లి ప్రేమని చూసేవరకి అతనికి కొంచెం ధైర్యం వచ్చింది: "నాకు చాతవుగాని బాబయ్యకి చాతకాదు" అన్నాడు. వాసంతి మళ్ళీ నవ్వింది. వంట చేసేందుకు త్రాసు నుపయోగించేవాళ్ళ పాకవిద్యా ప్రావీణ్యత ఎంతవర కుంటుందో ఆమె అర్థం చేసుకుంది. ఐనా అతని పాకవిద్యాభిమానం చూసి ఆమె నవ్వు నాపుకోలేకపోయింది. వెలవెలబోతున్న సోమూ ముఖంవంక చూసి వాసంతితల్లి — "ఇదుగో, మీ కేమీ ఆక్షేపణ లేకపోతే ఒకరోజున వచ్చి మీకు వంట చెయ్యటం నేర్పి పోతాను" అన్నది.

సోమూ మహా ఉత్సాహంతో అన్నాడు: "అలాగే చెయ్యండి అమ్మగారూ! బతికిపోతాం. బాబయ్యగారూ — "

వాసంతి హఠాత్తుగా మధ్యనే అడ్డి — "వద్దమ్మా! మన కెందుకా యాతన! నేను త్రాసు తెచ్చి యిస్తాను" అని లోపలికి వెళ్ళింది. ఈ అపరిచితులతో సంబంధం పెట్టుకోవా లనే కోర్కె వాసంతికి బొత్తిగాలేదు. అదీకాక అయాచితంగా తల్లి పోయి ఒకరికి వండిపెట్టటం ఆమె కస లిష్టంలేదు. వినయుడొచ్చి అడిగితే అదో విధం — కాని నౌకరు మాట విని — ఛీ!

ఒకవైపున మిధ్య ఆత్మాభిమానం; రెండోవైపున వాత్సల్యం, స్నేహం. వీటి రెంటికీ యుద్ధ మారంభమైంది. కొన్నాళ్ళదాకా వాసంతి స్కూలుకు సెలవులు. మధ్యాహ్నం ఏమీ తోచక తల్లి గుడ్డలు కుట్టుతూ ఉండే వాసంతి అక్కడికి పోయి కూర్చుంది — "ఏమే సంతీ! వాళ్ళకి వండిపెడితే నీదేం పోయిందే ?" అని అడిగింది తల్లి.

"పోయే దేముంది ? అసలు నువ్వు వాళ్ళకి వండిపెట్టటానికి ఎందుకు పోవాలో చెప్పు ? వాళ్ళు నీ దగ్గర కొచ్చి ఏమన్నా బతిమాలారా ?"

"మర్యాదస్తుల అబ్బాయి నీ దగ్గర కొచ్చి నోరుతెరచి అడుగుతాడా ? వాళ్ళ నౌక రడిగిందే ఘనం! పాపం, వాళ్ళు భోజనానికెంత యిబ్బంది పడుతున్నారో ఆలోచించు. త్రాసుతో తూచి వంట చేస్తే పదార్థాలు నోట్లో పెట్టుకోటానికి పనికివస్తాయా ?" అని తల్లి నిట్టూర్చింది.

వాసంతి మాట్లాడలేదు. త్రాసు తలపుకు వచ్చినప్పుడల్లా ఆమెకి నవ్వాగేదికాదు. కాని ఈసారి మాత్రం నవ్వలేకపోయింది. జుట్టు ముడి సర్దుకుంటూ ఇంకో గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలకు వినయుడు బజారునించి వచ్చాడు. కాని త్రాసు తేలేదు. టెరియరు కుక్కపిల్లను తెచ్చాడు. తెల్లగా ముద్దుగా ఉంది పిల్ల. ఉంగరాలు తిరిగిన బొచ్చు; నల్లటి కళ్ళూ. వినయుడు బజారు కెళ్తూ దోవలో కనిపిస్తే యాభై రూపాయలు పెట్టి కొనుక్కొచ్చాడు. కుక్క లంటే అతనికి చాలా ప్రేమ — వాళ్ళింటిదగ్గరకూడా గుంపెడు కుక్క లున్నై. కుక్కపిల్లని చూసి సోమూ చాల సంతోషించాడు — దాన్ని ఎత్తుకున్నాడు. ముద్దులాడాడు.

"త్రాసెక్కడ దొరికిందోయ్" అన్నాడు వినయుడు త్రాసు చూసి.

"అమ్మాయిగా రిచ్చారు" అన్నాడు సోమూ.

అమ్మాయి ఎవరో వినయుడి కర్థం కాలేదు. "ఎవరి సంగతోయ్ నువ్వు చెప్పేది ?" అన్నాడు.

"అప్పుడే మర్చిపొయ్యారూ ? ఆవా ళొచ్చి మిమ్మల్ని దబాయించిపోలా ?"

"ఓ! ఆవిడా! అక్కడి కెందుకు పోయావ్ ? ఆ అమ్మాయికి మనల్ని చూస్తే కళ్ళల్లో కారం పెట్టుకున్నట్టు ఉంటుంది. మనమేం విషం పోశామో ఆమెకి!"

ఈ మాట లనవలసిన అవసరంలేదు వినయుడికి. ఏదో ఆవేశంలో నోరు జారాడు. కాని ఈ మాటలు ఇంకో హృదయంలో ఎంత విప్లవం రేపినవో వినయుడికి తెలిసే మార్గం లేదు. వాసంతి, తల్లి మాటలు విని పశ్చాత్తాపపడి, అభిప్రాయం మార్చుకుని అద్దె కొచ్చిన వాళ్ళకు భోజన సౌకర్యా లెలా ఉన్నాయో చూద్దామని పైకి వస్తూవుండగా పై మాటలు ఆమె చెవిని పడ్డయ్. తన్ను గురించి వాళ్ళిలా అభిప్రాయపడతా రని ఆమె కలలోనైనా అనుకోలేదు. ఆశ్చర్యంతో వెనక్కు తిరిగింది!

కళ్ళల్లో కారం పెట్టుకున్నట్టు ఉంటుందట! — ఈ మాట ఆమె మర్చిపోలేకుండా ఉంది. ఎందు కిలా ఉండటం ? తనేం దుర్మార్గంగా ప్రవర్తించింది ? ఆవాళ సంగతా ? అందులో తన తప్పేముంది ? తను అబద్ధ మేమన్నా అన్నదా ? — సరే, కానీ! అత నలా అను

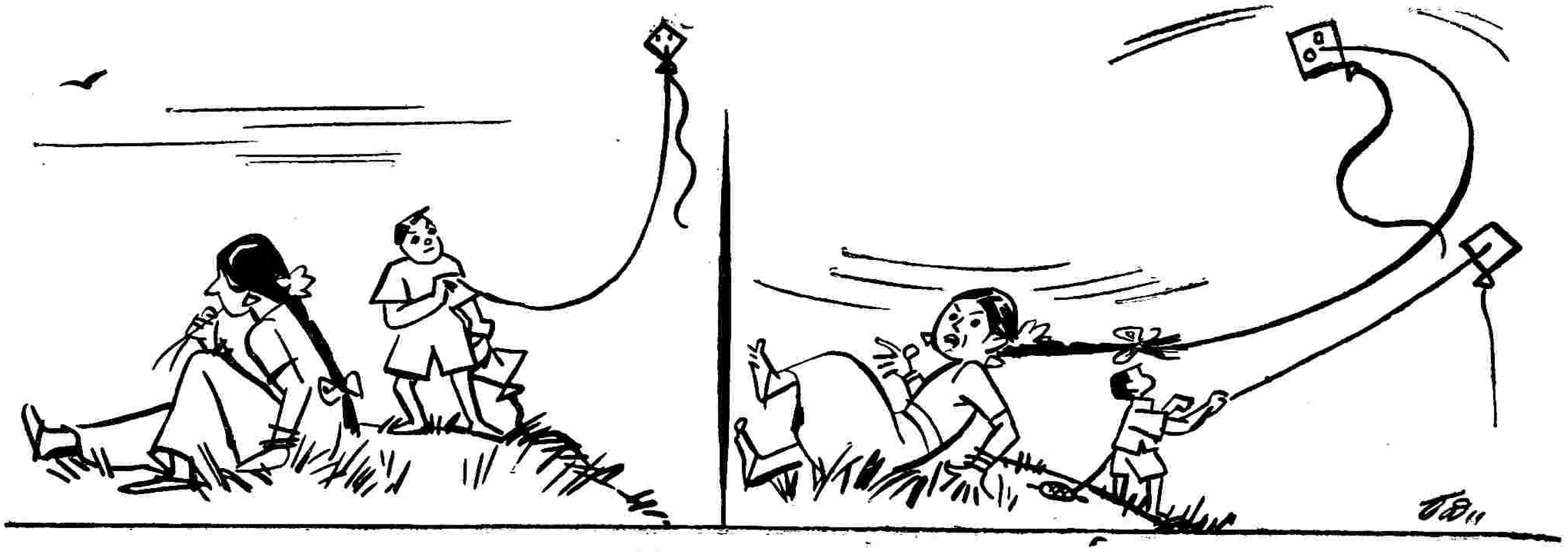

కుంటే మరీ మంచిది ! ఇవ్వాళనించి అతన్ని చూస్తే నిజంగా కళ్ళల్లో కారం పెట్టుకున్నట్టే ఉంటుంది తనకు ! అతనెలా భావించుకుంటే తన కేం లెఖ్ఖ !

ఆనాటి సాయంత్రం, ముఖ్యంగా వినయుణ్ణి హీనపర్చాలనే ఉద్దేశంతోటే, వాసంతి మిద్దెమీదికి పచారు చెయ్యటానికి పోయింది. అద్దెవాళ్ళొచ్చాక యింతవర కామె పైకి పోలేదు. ఆమె అదే దృఢసంకల్పంతో పిట్టగోడ పట్టుకుని నిలబడ్డది. గది తలుపు తెరిచిఉంది. వినయుడు పక్కమీద పండుకుని సితార్ వాయిస్తున్నాడు. ప్రపంచంలోని తదితర వాద్యయంత్రా లన్నీ నిర్లక్ష్యంచేసి అత నీ యంత్రాన్నే సాధన చేశాడు. వాయిద్యం కమ్మగా ఉంది. వాసంతి దిగిపోవా లనుకుంది, కాని భైరవి రాగం ఆమె కాళ్ళని కట్టివేసింది. ఐనా ఆమె తన బలహీనతను బైటపడనిస్తుందా ! వాద్యం విననట్టు రోడ్డుమీదకు వంగి చూస్తోంది : ఎంత సేపని అలా చూడగలదు ?...హఠాత్తుగా ఆమె పాదాల కేదో మెత్తటి స్పర్శ తగిలింది. తిరిగి చూసింది. కుక్కపిల్ల ! ఆమె కాలు నాకుతోంది. వాసంతి తనకు తెలియకుండానే ఆ పిల్లను ఎత్తుకుంది. ముద్దాడింది. హృదయానికి కరిపించుకుంది ! ఎంత చక్కని పిల్ల ! మాంఛి కళ్ళు, చిన్న మొహం, తెల్లటి పళ్ళు !...ఎవరిదో కాళ్ళ చప్పుడు. తలెత్తి చూసింది. రెండు మూడు గజాల దూరంలో వినయుడు ! వాసంతి మొహం సిగ్గుతోనూ కోపంతోనూ ఎర్రబడింది. తను ఇక్కడి కెందుకు వచ్చిందీ ? వినయుణ్ణి హీనపర్చటానికి ! చేసిం దేమిటి ? అతని కుక్కపిల్లని ముద్దాడింది ! వినయుడి దృష్టిలో తనిప్పు డేమయింది ? — ఛీ ! ఈ అనర్థాని కంతా మూలం ఈ కుక్కపిల్లే ! దీని మూలానే తనకు తలవంపు లొచ్చినై ! — వాసంతి తన కోప మంతా కుక్కపిల్లమీద చూపింది — చేతులోదాన్ని జారవిడిచింది ! అభిమానంతో కిందికి నడిచింది ! వినయుడు 'కుయ్యో' మంటున్న కుక్కపిల్లవంక చూడలేదు. వాసంతి వంకనే చూస్తున్నాడు. ఆమె దిగిపోయాక కుక్కపిల్లని తీసుకుని గదిలోకి వచ్చాడు.

* * *

వినయుడు మాంచి సమస్యలో పడ్డాడు. ఇవ్వాళ కాలేజీకి నాగా పెట్టి కుర్చీలో పండుకొని ఆలోచనలో పడ్డాడు. సోమూ చాపమీద పండుకొని గుర్రు పెడుతున్నాడు. జో (కుక్క) ఇంట్లో లేదు. నిశ్శబ్దంగా ఉంది మధ్యాహ్నం. దూరాన కనిపిస్తున్న మేడలు మూర్తీభవించిన గాంభీర్యమా అన్నట్టున్నయి. ఆకాశపు ఒడిలో ఫాల్గుణ మాసపు మేఘ ఖండాలు అల్లరిపిల్లల మాదిరి పరుగులెడుతున్నాయి. వినయుడు అటువైపే చూస్తున్నాడు.

"మీరు మమ్మల్ని యింట్లో ఉండనివ్వరా ?"

పచ్చి గాయంమీద ఏదైనా తగిలితే దెబ్బతిన్న వ్యక్తి ఎలా ఎగిరిపడతాడో వినయుడుకూడా అలానే అయి — "నాకేనా చెప్పేది?" అన్నాడు.

"ఆఁ — మీకు తెలియదా ?"

ఏం జరిగిఉంటుం దబ్బా అని వినయుడు ఆశ్చర్యపోయాడు. వాసంతి అత నడగటానికికూడా అవకాశ మివ్వకుండా కటుస్వరంతో అంది, "నిన్న ఏకాశి. మా అమ్మ గంగకూడా ముట్టలేదు. ఇవ్వాళ రెండు మెతుకులు తిందా మని కూర్చుంటే మీ కుక్క వచ్చి పళ్ళెంలో మూతి పెట్టింది. అదుపు చేసుకోలేనివాళ్ళు కుక్కల్ని పెంచట మెందుకు ? ఊళ్ళోవాళ్ళని వేధించట మెందుకు ?'' ఈ మాటని వాసంతి కొంచెం దూరం పోయి, మళ్ళీ ఏమనుకుందో వెనక్కు తిరిగింది. కాని ఏమీ మాటాడ లేదు. వినయుడు తనవైపే చూస్తూఉండటం, అతని కళ్ళల్లో నీరు తిరగటం, ఆమె చూసింది. ఆశ్చర్యంవేసి మెల్లగా కిందికి వెళ్ళింది.

ఏమిటి తను అనివచ్చింది ? ఇలా కటువుగా మాట్లాడా లనే ఉద్దేశంతో తను వెళ్ళిందా ? జరిగిన సంగతి చెప్పి కుక్క యజమానిని హెచ్చరిద్దా మనుకుంది. కాని తనెందుకిలా తూలింది ? పాపం యిందులో అతని తప్పేముంది ? అత నేమన్నా కుక్కకి నేర్పి పంపాడా ?...ఇలా ఆలోచించినకొద్దీ ఆమెమీద ఆమెకే అసహ్యం వేసింది ! పోనీ క్షమాపణ కోరితే — ఛీ ! అంతకంటే

సిగ్గుచే ఏముంది ! పోనీ జరిగిందేమో జరిగింది. ఇక ముందునుంచీ జాగ్రత్తగా నడుచుకుంటుంది.

కాసేపైనాక సోమూ వచ్చి వాసంతి తల్లితో – "మా బాబయ్య మిమల్ని చూడా లనుకుంటున్నాడు" అన్నాడు.

''పద వస్తున్నాను" అని ఆమె చేతులో పని వదిలి లేచి నుంచునే వరకు సోమూ "బాబయ్యగారే ఇక్కడి కొస్తారట ! మిమ్మల్ని కనుక్కురమన్నారు" అన్నాడు.

వినయుడు తన దగ్గర కొచ్చి చూసిపోయే టంత జరూరు పనేమిటో ఆమె నిర్ణయించుకోలేకపోయింది – "ఇక్కడికి రావటానికి కూడా నన్నడగాలా నాయనా ! నాకు అబ్బాయిలాటివాడు. అత నిష్ట మొచ్చినప్పుడు రమ్మను" అంది.

వినయుడు రాగానే ఆమె పీటమీదనించి లేచి "రా నాయనా ! కూర్చో" అంది.

ఆమె స్నేహపూరిత కంఠస్వరంలో లేశమాత్రం విరక్తి లేదు. వినయుడు స్టూలుమీద కూర్చున్నాడు. ఎంత ప్రయత్నించినా త నెందుకొచ్చిందీ చెప్పలేకపోయాడు. ముసలమ్మ అతను పడుతున్న బాధ గ్రహించింది. ''మీకు భోజనా లవీ సరిగ్గా అమురుతున్నాయా, నాయనా !" అంది.

''ఆఁ" అన్నాడు వినయుడు క్లుప్తంగా.

"మరేమీ ఇబ్బందు ల్లేవు గదా ?"

వినయుడు దానికి జవా బివ్వకుండా – "మా కుక్కపిల్ల – "

ముసలమ్మ మాట పూర్తి కానివ్వకుండానే – ''చాలా బాగుంది. ఎక్కడ తెచ్చావు నాయనా ?" అంది.

"కొన్నాను. అది మీ విస్తట్లో మూతి పెట్టిం దని తెలిసి నేను చాలా కష్టపడ్డాను.''

"ఎవరు చెప్పారూ ? వాసంతే ననుకుంటా ! అదేముంది నాయనా ! నోరులేంది ! నా కసలు ఒంట్లో బాగాలేదు. లేకపోతే నేనే వచ్చేదాన్ని – ఈ భాగ్యానికేనా యింతదూర మొచ్చావు ?"

వినయుడు జవాబు చెప్పటానికి మాట దొరక్క తన్నుకుంటున్నాడు. ముసలమ్మ రెప్ప వాల్చకుండా అతనివంకే చూస్తూఉంది. వినయుడు "మళ్ళీ వస్తా" నంటూ నెమ్మదిగా లేచాడు.

"అప్పుడప్పుడు వస్తూఉండు నాయనా ! ఇది మీ ఇల్లే ననుకో. సరేగాని, మీ అమ్మ ఉందా ?''

"ఆఁ" అన్నాడు వినయుడు. అతనికి ఆమె మాటలో మాతృప్రేమ కనిపించింది. తల్లే పిలిచినట్టుగా ఉంది.

"ఆమెకూడా నా యీడుదే కదూ ?"

ఆమె ఈవిధంగా ఊహించేటందుకు ఆధారా లేమున్నాయో వినయుడికి అంతుపట్టలేదు. ఐనా "ఆఁ" అని "మళ్ళీ వస్తా" నంటూ సెలవు తీసుకుని బైటపడ్డాడు.

* * *

ఎప్పుడూ కులాసాగా ఉండే వ్యక్తికూడా ఏదన్నా షాక్ తగిలితే గంభీరు డౌతాడు. ఇప్పుడు వాసంతికూడా అలాగే ఐంది. కొన్నాళ్ళనించీ ఆమెలో ఈ మార్పుని తల్లి గ్రహిస్తూనే ఉంది. ఒకనా డామె కూతురితో "నువ్విక స్కూలికి పోయి లాభంలేదు, ఇంట్లో వుండే చదువుకో !'' అంది.

ఈ మాట వాసంతికి వెర్రెత్తించింది. తల్లిమీద ఎగిరిపడింది. అప్పటినించీ తల్లికూడా కుమార్తె చదువు సంగతి మళ్ళీ ఎత్తలేదు. అసలు వాసంతిది చికాకు స్వభావం కాదు. ఇప్పు డామెకి ప్రతి మాటకీ కోప మొస్తున్నది. దీనికి కారణ మేమిటో తెలియక తల్లి భయపడ్డదికూడా !

ఆ రోజున వాసంతి బండి దిగి మెట్లమీద అడుగు పెట్టిందో లేదో 'జో' వచ్చి చీర పట్టుకుంది. మిద్దెమీది ఘటన తర్వాత మళ్ళీ కుక్కపిల్ల కనిపించలేదు. అనేక కారణాలవల్ల ఆమెకు 'జో' అంటే తగని కోపం ! ఇవ్వాళ అది ఆ పని చేయగానే ఆమె కోపం ఆపుకోలేకపోయింది. చేతిలో హిస్టరీ పుస్తకాన్ని దాని తలకి గురి చూసి విసిరింది. ముద్దుకు బదులు దెబ్బ తగిలేవరకు పాపమది 'కంయ్' మని ఏడుస్తూ మూడో అంతస్తుకు పరిగెత్తింది. ఇది చూసి తల్లి – "ఎందుకూ దాన్ని కొట్టావు ?" అన్నది. "నా యిష్టం'' అన్నది వాసంతి బిగ్గరగా. ఈ మాట మూడో అంతస్తుమీద ఉన్న వినయుడుకూడా విన్నాడు. అత నప్పుడే కాలేజీనించి వచ్చి మిద్దెమీద పచారు చేస్తున్నాడు. హఠాత్తుగా 'జో' అరుపు విని కిందికి చూశాడు. వాసంతి కనిపించింది. వాసంతికూడా పైకి చూసింది ఎవరన్నా ఉన్నారా అని ! వినయుడు కనపడ్డాడు, తన వంక జాలిగా చూస్తూ. ఆమె ముఖం తిప్పుకుని వెనకటి మాదిరిగానే బిగ్గరగా అంది : – "పొగరుబోతు కుక్క ! ఛీ అంటున్నా చంక నెక్కుస్తుంది !" ఈ మాట పడవలసినవాళ్ళ చెవిని పడింది. ఆమె ఉద్దేశం నెరవేరింది. కాని అతనుమాత్రం ఎదురు మాట్లాడలేదు.

వాసంతి ప్రవర్తన వినయుడికి ఆశ్చర్యమే కాదు విరక్తి కూడా కలిగించింది. అతనికి కుక్కపిల్లమీద చాలా ప్రేమ. దాన్ని ఆవిధంగా, అన్యాయంగా దండించటం అతనికి కష్టం కలిగించింది. ఎవరితోనూ తగవు పెట్టుకోటం అతని స్వభావం కాదు. అంచేతనే మాట్లాడలేదు. అతనికి జో మీద చాలా కోప మొచ్చింది. సోమూ వచ్చేవరకు దాని నేరం విచారించి తీర్పు అమలు పరుస్తున్నాడు.

"ఎందుకు దాన్ని కొడుతున్నారు ?" అన్నాడు సోమూ.

"అది కింది కెళ్ళట మెందుకు ?"

కింది కెళ్ళటం ఎంత పెద్ద నేరమో సోమూ కెలా తెలుస్తుంది ?

ఆనాటినించీ వినయుడుకూడా కొంచెం గంభీరంగా ఉండటం మొదలుపెట్టాడు. ఈ సంగతి వాసంతి గ్రహించింది. అతనిది గంభీరస్వభావం కాదని ఈ కొద్దిపరిచయానికే ఆమె గ్రహించింది.

ఆవాళ వినయుడు వార్తాపత్రిక చదివి అవతల పెట్టగానే సోమూ "బాబయ్యా, తీర్థానికి పోదాం, పద" అన్నాడు.

"ఏం తీర్థమోయ్, ఈ చలికాలంలో" అన్నాడు వినయుడు నవ్వుతూ.

"గంగాసాగరానికి బాబయ్యా! దగ్గరేగా."

సోమూ అసలుసంగతి బైట పెట్టాడు. అతని పూర్వ స్నేహితుడు శ్రీరాం మోదీ ఈ తీర్థయాత్రకోసం కలకత్తా వచ్చాడట, సోమూనికూడా వెంట తీసుకెళ్ళాలని అతని ఉద్దేశమట, వెళ్ళటానికి తను కూడా యిష్టపడ్డాడట! కాని, బాబయ్యగారిక్కడ తిండి తిప్పలకు ఇబ్బంది పడతారని సందేహిస్తున్నాడట. బాబయ్యగారు బయలుదేరితేమాత్రం తను దూకటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడట.

వినయుడు సోమూ మాటలన్నీ విని — "నేను రావటం పడదు, సోమూ! పరీక్షకి ఫీజు కట్టాలి. నువ్వు పోయిరా" అన్నాడు.

"మిమ్మల్ని వొంటరిగా వదిలి నేనెట్లా పోయేది బాబయ్యా!"

సోమూ ఎంత బలవంతపెట్టినా వినయుడు బయలుదేరలేదు. ఇక గత్యంతరంలేక సోమూ — "ఐతే శేఖర్‌గారి వంట బ్రాహ్మడితో చెప్పి పోతాను. అతనొచ్చి మీకు రెండుపూటలూ వొండిపెడతాడు. రామితో చెప్పి పోతాను, అది అంట్లు తోమిపెడుకుంది" అన్నాడు.

"సరే" అన్నాడు వినయుడు.

సాయంత్రం పోయి సోమూ వంటబ్రాహ్మడితోనూ, రామితోనూ మాట్లాడివచ్చాడు. వెళ్ళే కిందటిరోజు సోమూ వినయుడికి ఎన్నో ఉపదేశాలు చేశాడు: ఈ నాలుగురోజులూ రాత్రిపూట ఎక్కువసేపు చదవటానికని మేలుకోవద్దు; జబ్బు చేస్తుందేమో! కుక్కపిల్లని గొలుసుతో కట్టేసి ఉంచండి, లేకపోతే అది నాకోసం ఇల్లంతా గాలిస్తుంది.

సోమూ నమస్కరించి సెలవు తీసుకునేటప్పుడు వినయుడు హెచ్చరించాడు, "జాగర్త సోమూ! అక్కడ కలరా ఉందట. డబ్బు కావలిస్తే ఇంకొంచెం ఎక్కువ తీసుకుపో!"

"నా సంగతి మీరేమీ ఆలోచించకండి. నేను సోమవారమే వచ్చేస్తాను. ఇంకొకటి, నేను వచ్చిందాకా గొల్లవాడికి డబ్బివ్వమాకండి. ముండాకొడుకు, ఈ నెలంతా నీళ్ళే పోశాడు."

మర్నాడు వంటబ్రాహ్మడు తయారు చేసిన వంటకాలు వినయుడు నోట్లో పెట్టుకోలేకపోయాడు. విస్తరి ముందునించి లేచి — "నేనే వండుకుంటాను స్వామీ! నువ్విక రానక్కర్లేదు, నీకు రావలసిన రోజుజీతం సోమూ వచ్చినాక పట్టుకెళ్ళు" అన్నాడు.

* * *

ఒక వారం గడిచాక వాసంతి మళ్ళీ మిద్దెమీదికి పచారు చేయటానికి వచ్చింది. కుక్కని కొట్టింతర్వాత వాసంతికి వినయుడు కనిపించలేదు. కుక్కని కొట్టినందుకు వాసంతి తర్వాత చాలా పశ్చాత్తాపపడ్డది — అంతకంటే ఎక్కువ పశ్చాత్తాప పడ్డది వినయుణ్ణి ఉద్దేశించి ఆ మాట అన్నందుకు. ఆమె కావాలని వినయుణ్ణి అవమానించలేదు. అతనితో ఆమెకేమీ విరోధంకూడా లేదు. ఐనా, అప్రయత్నంగా కటువాక్యాలే వెలువడుతున్నాయి. ఒకళ్ళు కొడుతూ వుంటే, రెండోవాళ్ళు ఆత్మరక్షణకోసం కూడా ఎదురు తిరగకుండా, గాంధీగారి సత్యాగ్రహతత్వం అవలంబిస్తే, మొదటివాడు నైతికంగా ఏమవుతాడు? మళ్ళీ చెయ్యి లేస్తుందా అతనికి? — మొదట వాసంతి, వినయుడు తనను మళ్ళీ ఎదురుదెబ్బ కొడ్తాడని అనుకుంది. కాని ఒక వారమైనా అతను ఉదాసీనంగానే ఉన్నాడు. ఆమెకు కుతూహలం ఎక్కువైంది. తన మనస్సును కూడా ఆమె తన అదుపులో ఉంచుకోలేక మిద్దెమీదికి వచ్చింది. వినయుణ్ణి అవమానించి నప్పటినించీ ఆమె ఒక్కొక్కరోజు ఎలా గడిపిందో ఆ అంతర్యామికే తెలుసు! వినయుడు ఎదురుదెబ్బ కొడితే ఆమెకీ విచార ముండేది కాదు. ఈ చిత్రమైన వ్యక్తి దెబ్బతినికూడా తొలిగిపోతాడు — తిరగబడడు! అతనితో యుద్ధం చెయ్యడమెలా?

మిద్దెమీద ఎవ్వరూ లేరు. ఒక మూలను మాత్రం జో పిండి వేసిన తెల్లగుడ్డమాదిరి ముడుచుకుని పండుకున్నది. గది చీకటిగా ఉంది. వినయుడు ఎక్కడకి పోయినట్టు? జోని, ఆ నోరు లేని పశువుని అడిగితే? దాని యజమాని ఎక్కడికెళ్ళాడో? — ఈ ఆలోచనతోపాటు ఆమెకి తన దుర్బలత్వం తెలిసింది. ఆమె ఆత్మ ఎదురు తిరిగింది. ఒకమాటు కుక్కని పిల్చి దువ్వా లనుకుంది! — కుక్క ఇదివరకు మాదిరిగా ఇప్పుడు దగ్గరికి రావటంలేదు. ఆవాళ కొట్టినప్పటినించీ అది కిందికికూడా రాలేదని ఆమెకి జ్ఞాపకం వచ్చింది. జంతువులకి కూడా మంచీ చెడూ తెలుసు! ఈ సాంధ్య నిర్జనత ఆమెకి భరింపరానిదిగా తోచింది. వినయుడి గది ఆమెమీద అలిగి, మాట్లాడటం లేదా అన్నట్టుంది! ఆఖరికి కుక్క కూడా! క్రమంగా ఆ యిల్లంతా ఆమె చేసిన అన్యాయానికి ప్రతీకారం చేస్తున్నాదా అనిపించింది.

వాసంతి ఇక ఉండలేక 'జో' అని పిలిచింది. జో తోక ఆడిస్తూ లేచి నుంచుంది. వాసంతి పులకితురాలై మరోసారి 'జో' అంది. జో రెండడుగులు వేసిందో లేదో కింది గదిలోనించి "జో! ఇట్లారా" అనే స్వరం వినిపించింది. జో ఒక్క గంతున కిందికి వెళ్ళిపోయింది.

వాసంతి స్తబ్ధురాలైంది. వినయుడిలా తిరిగి దెబ్బ తీస్తాడని ఆమె కలలోకూడా అనుకోలేదు. ఆ దెబ్బను తట్టుకునే శక్తికూడా ఆమెలో లేదు. ఆమె కళ్ళు తడిసిపోయినై.

"ఏం? నేనేం తప్పు చేశాను?" — తన శక్తినంతా వినియోగించి ఈ మాటలంటూ ఆమె కిందికి దిగింది. కాని, చావబోయే వాళ్ళ అస్ఫుట ఆర్తనాదం మాదిరిగా అవి గొంతులో పట్టుకుపోయినై. వాటి భావం వినయుడు గ్రహించలేకపోయాడు.

ఆనాటి మామూలు ఘటన వాసంతిలో చాల మార్పు తెచ్చింది. తల్లికూడా యిది గ్రహించింది. వాసంతి మర్నాటి ఉదయం దిగులుగా కూర్చుంది. స్కూలుకారు వచ్చి తిరిగిపోయింది. స్నేహితురాలు విమల అత్తగారింటికి పోయేముందు చూసిపోవటానికి వచ్చింది. వాసంతి ఆమెతో సరిగా మాట్లాడలేదు. పత్రికల వాళ్ళ బంట్రోతు చందాకోసం వచ్చి, గద్దింపుతో పారిపోయాడు! ఆమె కళ్ళవెంట నీరు కార్చలేదంటానికికూడా వీల్లేదు. వినయుడెంత అభిమానో నిన్న గ్రహించింది. ఆ రెండు మాటల్లోనే అతని హృదయంలో బాధని స్పష్టంగా చూడగలిగింది.

ఇంతకాలంనించి ఆమె వినయుణ్ణి నొప్పిస్తూనే వచ్చింది. వినయుడా బాధ ఈనాడు ఆ రెండుమాటల్లో వెల్లడించాడు. వాసంతి హృదయం ఆత్మగ్లానితో వేగిపోతోంది. క్షమాపణ కోరితే బహుశా ఈ జ్వాలనించి తప్పించుకోవచ్చు. కాని, అంతకంటే సిగ్గుచేటు యింకొకటుందా? ఛీ — తర్వాత ఆమె ఆలోచనా ప్రవాహాన్ని ఇంకోవైపుకు తిప్పింది: — ఎందుకూ అతన్ని గురించి యింత ఆలోచన? ఎక్కడి వాడని? నాలుగు రోజులు ఇల్లద్దెకి తీసుకున్నాడు. అతన్ని గురించి రాత్రింబగళ్ళూ ఈ చింత ఎందుకు? అతన్ని తలవకపోతే పీడా వదలిపోతుంది! కాని, ఆమె మనస్సే ఆమెకి శత్రువై కూచుంది గదా! మనసు మర్చిపోయింది తనేంచేస్తుంది?

రామి పైనించి దిగి వస్తోంది. వాసంతి తల్లి కొత్తమనిషిని చూసి "ఎక్కడుంటున్నావ్" అని అడిగింది.

"మూడో అంతస్తాయనదగ్గర పాచిపని చేస్తున్నా" నంది రామి.

"పాత నౌకరెక్కడి కెళ్ళాడు?''

''తీర్థానికి.''

"మరి మీ బాబుకి ఎవరొండిపెడుతున్నారు?"

''అదంతా చాలా గోల ఉందమ్మా! ఈమధ్య వొక వంటాయన వచ్చాడు, దౌర్భాగ్యుడు. అతను వండింది ఒక్కపూటకూడా తినలేకపోయాడు. పాపం యిప్పుడు ఆ బాబయ్యే ఒక పూట వొండుకొని రెండుపూటలా తింటున్నాడు. ఆ వంటకూడా ఏమిటి? ఉడికీ ఉడకని మెతుకులు. కూర అసలు నోటేపెట్టవల్లకాదు. దానితోనే రెండు ముద్దలు తింటే తింటాడు, లేకపోతే అంతా కుక్కపాలు. పాపం! ఎవ్వరో ధనవంతు లబ్బాయి. ఎప్పుడూ చెయ్యి కాల్చుకున్న రకం కాదు. వంట ఎలా చేస్తాడు? పైగా రాత్రింబగళ్ళు చదువు. ఇక చెప్పు తల్లీ! జబ్బు చెయ్యకుండా ఎలా ఉంటుందో? నిన్న తలనొప్పి వచ్చిందని పండుకున్నాడు. రాత్రేమీ తినలేదు. ఇవ్వాళ ఉదయం పాలు తాగుతాను, ఇకేమీ అక్కర్లేదంటాడు. నేనెంత బతిమాలినా వినలేదు. అందుకనే కుక్కకు అన్నం తేటానికి హోటలుకు పోతున్నాను. ఏమమ్మా, ఈ యిల్లు మీదేకదూ?" అని తల ఎగురవేయించుకు వెళ్ళిపోయింది.

వాసంతి ఇంతవరకు శ్వాస బిగబట్టి వింటున్నది — ఎవరన్నా వింటారేమోనని గాలికూడా విడవలేదు. వాసంతి తల్లి కూతురి వంకకు తిరిగి — "విన్నావా, సంతీ? ఇప్పుడు నన్నేం చెయ్యమంటావు? మన కళ్ళ ఎదుట ఒక కుర్రవాడు తిండిలేకుండా మాడిపోతుంటే చూస్తుండాల్సిందేనా? చెప్పు? — నాకీ పద్ధతి బాగాలేదు. ఏమంటావ్?" అన్నది.

"నేననేదేముంది? నీ యిష్ట మొచ్చినట్టు చెయ్యి'' అని కాసేపు ఊరుకుని మళ్ళీ అన్నది — ''వద్దమ్మా! నువ్వన్నం వొండిపెట్టొద్దు! అలా గయితే — ''

"అలా గయితే?"

''ఏమీలేదు! — నువ్వొండిపెట్టొద్దు! ఏమాత్రం వొద్దు!"

"ఐతే నువ్వే ఈ యింట్లో ఉండు. నే నెపైనా వెళ్ళిపోతా.'' అని తల్లి కోపంతో వెళ్ళిపోయింది.

వాసంతి విస్తుపోయి, గోడ పట్టుకుని మూడో అంతస్తు మెట్ల వంక చూస్తూ నిలబడింది. ఆమె తన్ను ఎదిరించిన మనస్సును రెండు చేతులతోనూ పట్టి నలిపివెయ్యా లనుకుంది. ఈ అదృశ్య పదార్థం ఒక క్షణం ఇంత కోమలంగానూ, మరోక్షణం అంత కఠినంగానూ ఎందు కవుతుందో ఆమె కర్థం కాలేదు. అంచేతనే ఆమెకు తన చేతగానితనంమీద కోపం వచ్చింది!

* * *

మధ్యాహ్నం తనకూ కూతురికీ మధ్య ఆ సంభాషణ జరిగినాక తల్లికి కొంచెం దిగులు పట్టుకుంది. ఆ సాయంత్రం తల్లి వొంటరిగా కూర్చుని ఏకాదశి ఎప్పుడో వేళ్ళతో లెక్క వేసుకుంటూ ఉండగా వాసంతి వచ్చి దగ్గర కూర్చుని "అమ్మా! నీకు కోప మొచ్చిందా?" అని అడిగింది.

తన ప్రతిపనికీ కూతు రిలా అడ్డు రావటం చూసి తల్లికి కష్టంగానే ఉంది. కాని అప్పటి కూతురు గొంతు వినేవరకు ఆమె అభిమాన మంతా కరిగిపోయింది. కూతుర్ని దగ్గరికి తీసుకుని — ''కోప మెందుకు, తల్లీ?'' అన్నది.

తల్లి ఆదరానికి వాసంతి ఏడ్చింది. ఇవ్వాళ్ళనుంచీ ఆమెలో క్రమంగా గడ్డకట్టుకుపోయిన వేదనంతా తల్లి ప్రేమపూరిత వాక్యాలు వినగానే కరిగి అశ్రురూపంగా ప్రవహించింది. తల్లికి మాత్రం కుమార్తె దుఃఖానికి కారణం తెలియలేదు.

"ఏడుస్తా వెందుకు, తల్లీ?" అంది.

"నాకేమీ బాగాలేదమ్మా! స్నేహితురాలింట్లో వదిలిరా నన్ను" అంది.

"ఎందుకూ? నిన్ను రమ్మని రాసిందా?''

"ఉహూ. వస్తానని నేనే ఉత్తరం రాశా.''

''ఐతే జవాబు రానీ, వెళ్ళుదువు గాని — సరేగాని నీకై నువ్వు వెళ్ళితే వాళ్ళేమనుకుంటారు."

తల్లి వేసిన ప్రశ్న వాసంతికి కొంచెం అనుకూలంగా ఉంది. ఆమె వెంటనే "మరి, నీకై నువ్వడిగి పైకెందుకు వెళ్ళావు ?" అంది చప్పున. కాని తన గొంతులో కంపనం తల్లి ఎక్కడ గుర్తిస్తుందో, తనెక్కడ పట్టుపడతానో అని ఆమె చాలా భయపడింది.

కాని తల్లి కుమార్తె ప్రశ్నలో కృత్రిమాన్ని కనిపెట్టింది. అందుకనే కొంచెం ఆగి — "అలా వెళ్ళటం తప్పా, సంతీ? మనింట్లో ఉండే అబ్బాయి జబ్బుపడితే పోయి కళ్ళతో చూసి రావటం కూడా తప్పేనా ? అన్నం వండిపెడితే తప్పయితే కావచ్చు కాని !" అన్నది.

చివరి మాటలో వ్యంగ్యానికి వాసంతి చాలా నొచ్చుకుంది. ఆమె తల్లివైపు చూడకుండానే, కటువుగా—''మాటిమాటికీ నన్ను ఎత్తిపొడుస్తావెందుకూ ? నీ కిష్టమైతే వండిపెట్టుకోరాదూ ? నేను రేపే నా స్నేహితురాలింటికి పోతున్నాను'' అని జవాబుకూడా ఎదురుచూడకుండా వాసంతి తన గదిలోకి పోయింది.

మనస్తత్వం స్త్రీలకి అందుబాటులో విద్య. పూర్వం సందేహంగానూ అస్పష్టంగానూ ఉంటున్న అనేక విషయాల్ని తల్లి ఇప్పటి కూతురు మాటలను బట్టి విశ్వాసంకిందికి మార్చుకుంది. ఏదో తెలియని భయంకూడా ఆమెని ఆవరించింది.

*　　　*　　　*

వారం లోపలే సోమూ రావలసినమాట. ఇవ్వాళకు పన్నెండు రోజు లయినా వాడి జాడే లేదు. వినయుడు అధీరుడై ఆ తీర్థంలో వుండే సేవాసమితు లన్నిటికీ సోమూ పోలికలు తెలుపుతూ ఉత్తరాలు రాశాడు. ఇప్పటికి ఒక్కదానికికూడా జవాబు రాలేదు. పరీక్షలు దగ్గరికొచ్చినై. ఇవొక నరమేధం ! పైగా రోజూ స్వయంపాకం— అతనివల్ల కాకుండాఉంది. వినయుడు పక్కమీద పండుకుని ఆలోచనలో పడ్డాడు. హఠాత్తుగా అతని ఆలోచన తెగింది. కిటికీలోంచి మిద్దెమీదికి చూశాడు — వాసంతి జుట్టు ఆరబెట్టుకుంటున్నది మిద్దెమీద. ఆమె ఎంతో అందంగా ఉంది. ఒంటరిగా ఉండగానే మనస్సు కల్పనా రాజ్యంలోకి పోతుంది.

కొన్నాళ్ళనించి వినయుడు ఏకాకి. అతనికి ఒంటరితనం అసహ్యమేసిపోయింది. వచ్చినప్పటినుంచీ వీ రిద్దరిమధ్యా మూక సంగ్రామం జరుగుతూ ఉంది. ఏదోవిధంగా సంధి జరిగిపోతే ఈ ఏకాంత వాస శిక్ష తప్పించుకోవచ్చు. వినయుడు మెల్లగా బయటికివచ్చి వాసంతి నుద్దేశించి — "చూడండీ — !" అన్నాడు.

ఈ గొంతు వినేవరకు వాసంతి శరీరం ఝల్లుమన్నది. తన మనో దౌర్బల్యం ఎక్కడ బయట పడుతుందో ననే భయంతో ఆమె కొంచెం కటువుగా — "నన్నేనా పిల్చింది" అన్నది. పళ్ళు బిగబట్టుకుని ఈ మాట అన్నదే గాని వినయుడి ముఖంవంక చూడలేక

పోయింది. తన ముఖంమీద వికసించిన ఎర్రరంగు దాచుకోవలసిన అవసరంకూడా ఆమెకు కలిగింది.

"ఆఁ. నా కేమన్నా ఉత్తర మొచ్చిందేమో చూసి చెప్తారా? సోమూ పోయి చాలా రోజు లైంది –"

వినయుడి మాట పూర్తి కాకముందే వాసంతి "ఉత్తరాల సంగతి నాకు తెలియదు. కావలిస్తే పోయి లెటరు బాక్సు చూచుకోండి!'' అని చకచక దిగిపోయింది, వినయుడికి మళ్ళీ మాట్లాడటానికి కూడా అవకాశ మివ్వకుండా.

వాసంతి ప్రవర్తన వినయుడికి అవమానకరంగా తోచింది ఇవ్వాళనే – ఇదివరకు లేదు. ఇవ్వాళమాదిరిగా అత నెప్పుడూ, ఆ పిల్లని, ఆ కటుస్వభావురాలిని తనకై తాను పలకరించలేదు. ఇదే అతని మొదటి ప్రయత్నం. ఇద్దరి మధ్యా ఇన్నాళ్ళనించీ పెరిగి వస్తూ ఉన్న విరోధం ఇవాళ్టితో తేలిపోతుం దనుకున్నాడు. కాని అతని ఆశ అడియాశ అయింది. వాసంతి జవాబు వినేవరకి అతనికి చాలా కష్టమేసింది – విస్తుకూడా పోయ్యాడు! సోమూకోసం అతని మనసు చాలా ఆందోళన పడుతున్నది. ముందు అతని గొడవ చెప్పుకుంటే వినేవాళ్ళే లేరు – సానుభూతి చూపే వాళ్ళ సంగతలా ఉంచి!

* * *

మెట్లు దిగుతూ దిగుతూ వాసంతి ఏడ్చింది. నిత్యమూ జరుగుతున్న ఈ అంతర్యుద్ధానికి ఆమె మనస్సు తూట్లు పడింది. ఆ బాధ సహించే శక్తికూడా ఆమె కోమలహృదయంలో లేదు. ఐనా ఆమెకి గత్యంతరం కనిపించలేదు. తను ప్రయత్నంలో లోప మేమీ చెయ్యలేదు. ఎన్నోసార్లు వినయుడితో మామూలుగా మాట్లాడాలని ప్రయత్నించింది. కాని ఆమె మనస్సు ప్రతిసారీ ఎదురు తిరిగింది. చనువుగా మాట్లాడితే వినయు డెక్కడ దుర్భ్రమ పడతాడో 'ఈ పిల్ల తనతో మాటలు కలుపుకోటానికి ప్రయత్నిస్తున్న దని' అని. అందుచేతనే ఆమె బలవంతాన్నైనా కటువుగా మాట్లాడి తన ఆత్మగౌరవం కాపాడుకోవాలని వ్యర్థప్రయత్నం చేసింది.

వాసంతి తల్లి కిందమెట్టు దగ్గర నిలబడి ఉత్తరం చదువుతోంది. వాసంతి దిగివచ్చి -- "అమ్మా! మూడో అంతస్తువాళ్ళ కేమన్నా ఉత్తర ముందా?" అన్నది బొంగురు గొంతుతో. కాని మాట జారిన తర్వాత ఆమె భయపడింది.

"ఏమిటీ?" అన్నది తల్లి వెనకటిది వినక.

వాసంతికి సగం బాధ తప్పింది. "ఏమీ లేదమ్మా! ఉత్తరం చదువుతుంటే ఎవరిదని అడుగుతున్నా!'' అని, తప్పుకుంది.

"మీ మామ నిన్ను దేవపూర్ రమ్మని ఉత్తరం రాశాడు. నీ కెప్పుడు వీలో చెపితే వచ్చి తీసుకుపోతా డట."

''నే నెక్కడికీ రావటం లేదని రాసెయ్యమ్మా. నా వొంట్లో బాగాలేదు!''

"నీ తత్వ మేమిటో అర్థం కాలేదే, సంతీ! ఆవాళ నీ స్నేహిరా లింటికి పోవాలని అంత తొందరపడితివి; ఇవ్వాళ మామగారి దగ్గరికి పొమ్మంటే –''

తల్లి మాట పూర్తి కాకముందే వాసంతి విసుగ్గా "నా ఇష్టం. నేను పోను" అన్నది.

తల్లి ఏమో చెప్పబోతుండగా మెట్లకింద చప్పుడూ, ఆర్తనాదం వినపడింది. తల్లి ఆశ్చర్యంతో "అదేమిటి? చూడు సంతీ, ఎవరో పడిపోయిన ట్టున్నారు?"

వాసంతి పరుగెత్తుకుంటూ పోయి, వెలవెలపోతున్న మొహంతో తిరిగివచ్చి – ''ఒక అడుగు వెయ్యి, అమ్మా! ఏమిటో కనుక్కో–" అన్నది.

వినయుడు ఉత్తరాలకోసం కిందికి దిగివచ్చి కళ్ళు తిరిగి పడిపోయాడు. కొన్నాళ్ళనించీ అతనికి తిండీ నిద్రా సరిగా లేకపోవడం వల్ల అతని శరీరంలో పీసంకూడా శక్తి లేదు. పైగా తల్లినించి సంక్రమించిన గుండెజబ్బుకూడా ఉంది అతనికి. ఇక పరీక్షల చింతా సోమూ దిగులూ అన్నీ కలిసి ఈ మూర్ఛకు కారణ మైనవి. ముసలమ్మకు వినయుడి స్థితి చూసేవరకు ఏడు పొచ్చింది. ఆమె ఏడుస్తూనే – "పోయి నీళ్ళు తీసుకురావే! – అయ్యో బతకడేమో ఖర్మం!" అన్నది కూతురితో.

వాసంతి నీళ్ళు తెచ్చి వినయుడి కాళ్ళదగ్గర పెట్టగానే తల్లి – "మూర్ఛల్లే ఉంది. ముఖాన నీళ్ళు కొట్టు" అన్నది.

వాసంతి యంత్రం లాగా నీళ్ల చల్ల నారంభించింది. వినయుడికి కాసేపటికి స్మృతి వచ్చింది – అతను కళ్ళు తెరిచేవరకు మొట్టమొదట కనిపించింది వాసంతి. మళ్ళీ కళ్లు మూసుకున్నాడు, ఇంతవరకు వాసంతి తన పని తాను చేసుకుపోతూ ఉంది. ఇతర ఆలోచనలకి ఆమె మనసులో తావే లేకపోయింది. ఇప్పుడు వినయు డిలా కళ్ళు మూసుకునేవరకు ఆమెకు వెనకటి సంగతు లన్నీ ఒక్కమాటు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. ఉపేక్ష, ఎత్తిపొడుపుల బాధ ఎంత తీవ్రంగా ఉంటుందో వినయు డింకోమాటు తన ప్రవర్తనవల్ల వాసంతికి చూపించాడు.

డాక్టరు వచ్చి నాడీ, గుండే పరీక్షించి – "టైఫాయిడ్. బంధువు లెవరైనా ఉంటే కబురు చెయ్యండి" అన్నాడు క్లుప్తంగా.

''అతని దేవూరో మాకు తెలియదు డాక్టరుగారూ" అన్నది, వాసంతి తల్లి.

''ఇంట్లో ఉత్తరా లేమన్నా ఉన్నాయేమో చూసి టెలిగ్రాం ఇవ్వండి...లక్షణాలు చూస్తే అంత బాగాలేవు" అన్నాడు డాక్టరు

"ప్రాణమొప్పం లేదుగా!"

"ఎలా చెప్పేదీ? చాలా రోజులనించీ లోలోపల జబ్బు పెరిగింది. తిండీ తిప్పలూ సరిగా లేకపోవటం–"

వాసంతి ఇంతవకూ మెదలకుండా నిలబడ్డది. డాక్టరుగారి మాటలు వింటున్నకొద్దీ ఆమెకి గుండె దిగులు ఎక్కువైంది. తిండీ తిప్పలు సరిగా లేకపోవటం!—దీనికి బాధ్యు లెవరూ? తను కాదా?—

వాసంతి ఇక వినలేకపోయింది. గోడ పట్టుకొని మెల్లగా గదిలోకి పోయింది. ఆమెకు కన్నీ రాగలేదు. ఆత్మగ్లానీ, ఉత్కంఠతా, వేదనవల్ల కలిగిన అశ్రువులూ ఆమె మిథ్యాభిమానాన్ని కడిగివేసినై. వినయుడు గనక పిలిచి తనతో ఒకసారి మాట్లాడితే క్షమాపణ కోరా లనికూడా అనుకున్నది.

వినయుడి స్థితి సందిగ్ధంగా ఉంది. ఈ మధ్య రెండు మూడు సార్లతనికి స్మృతి వచ్చింది. తెలివి రాగానే "అమ్మా" అని పిలిచేవాడు. "ఇదిగో, వస్తున్నాను, నాయనా!" అని వాసంతి తల్లి దగ్గరికి పోయి కూర్చునేది.

"సోమూ రాలేదా?" అని అడిగే వాడు.

"వస్తాడు నాయనా, ఉత్తరంకూడా వచ్చింది."

"వాడు కులాసాగా ఉన్నాడా?" అని, మెదలకుండా ఊరుకునే వాడు. వాసంతి కూడా రాత్రిం బగళ్లు తల్లితోపాటు రోగికి సేవ చేసేది. కాని ఆ సేవలో జీవ ముండేది కాదు. యంత్రం లాగా తల్లి చెప్పింది చేస్తూ ఉండేది. మధ్య మధ్య పాలిపోయిన వినయుని ముఖం వంక చూసేది. కళ్లలో నీరు తిరిగినప్పుడు మాత్రం ముఖం

పక్కకు తిప్పుకునేది. తల్లి ఇది గ్రహించి కూతుర్ని ఏదో వంక మీద అక్కడనించి పంపేది.

మూడో నాటి ఉదయం కింద వాకిలి తలు పెవరో తట్టారు. వాసంతి తల్లి పోయి తలుపు తెరిచింది. బండిమీద కూర్చున్న నౌకరు "వినయబాబున్నాడా :'' అని అడిగాడు.

ఆమె వినయుడి తల్లి వచ్చివుంటుం దని గ్రహించింది. బండిలో నించి దిగిన ప్రౌఢ — "ఎక్కడా వాడు ? బాగున్నాడా ?" అని అడిగింది.

''నీకు ముఖం ఎలా చూపేది చెల్లీ ? మీ అబ్బాయి మా యింట్లో తిండీ తిప్పలూ సరిగా లేక —''

''ఓ, నువ్వా? వదినే!—ఐతే ఇంకేం, వాడు తల్లిదగ్గ రున్నట్టే-"

''నన్నింకా సిగ్గు పరచమాకు వదినా ! నేను తల్లిని గాను; రాక్షసిని ! నా యింట్లోనే చూసేవాళ్ళు లేక మీ అబ్బాయి ఇలా అవస్థపడితే పైగా నువ్వు నన్ను తల్లి అంటున్నావా ! — పద నీ అబ్బాయిని నువ్వు అప్పగించుకుని నన్ను వదిలిపెట్టు. వాడి మొహం చూడట మంటే నాకు సిగ్గేస్తున్నది.''

పాత స్నేహితురా ళ్ళిద్దరూ కలియటమూ, మాట్లాడటమూ అయ్యాక వాసంతి చాటుగా, ''ఏవరమ్మా యీమె ?" అని తల్లిని అడిగింది

తల్లి వెనుకటి సంగతు లన్నీ పూస గుచ్చినట్టు చెప్పింది; వాసంతి విన్నది. కాశీలో దశాశ్వమేధం ఘట్టంవద్ద ఇద్దరికీ ప్రథమ పరిచయం; ఆ పరిచయమే క్రమంగా స్నేహంగా మారింది. వివాహ మయాక ఇద్దరికీ ఎడబాటు. చాలకాల మైనాక వాసంతి గర్భంలో వుండగా — ఇద్దరూ మళ్ళీ ఒకసారి రైల్లో కలిశారు. అంతే ! తరువాత పదిహేను సంవత్సరాలకుగా ఇదే కలవటం —

ఇంతలో వినయుడి తల్లిమాట వినపడి వాసంతి చకితురాలై లేచి, పోవా లని బయలు దేరింది. వినయుడి తల్లి ఆమె చేతిని పట్టుకొని, "మా మాలక్ష్మివి — రా తల్లీ !'' అని కావిలించు కుంది.

ఈ ప్రేమపూరిత వాక్కులు వాసంతికి ఎద్దేవా చేస్తున్నట్టుగా తోచినై. ఇంత ప్రేమకు తను పాత్రురాలు కాదు. అందుకనే ఆమె ఏడ్చింది.

"ఎందు కేడుస్తావు తల్లీ ! ఏమీ భయం లేదు. త్వరలోనే లేచి తిరుగుతాడు. నీకు తెలియ దనుకుంటా—వాడి సంగతి? కాస్త జబ్బు చేస్తే చాలు — ఇలాగే హడావుడి చేస్తాడు, దబ్బున నయం చెయ్య మని దేవుణ్ణి ప్రార్థించు" అని వినయుడి తల్లి కళ్ళు తుడుచుకుంది.

వాసంతి ముఖం విచారంలో కూడా సిగ్గుతో ఎర్రపడ్డది — తను ఎందు కేడుస్తూందో కూడా చెప్పేందుకు వీల్లేదు. అందు చేతనే మెదలకుండా అన్నీ ఆమోదించినట్టుగా ఊరుకుంది. కాని యీ ప్రార్థన లేమిటి ! అపరిచిత యువకుడు...పరిచయ మైనప్పటినుంచీ ఇద్దరూ రోజూ కీచులాడుకుంటున్నారు...అతనికోసమా తను ఏడవటం ! ఎక్కడి చిత్రం ఇది ! అయినా ఇంకో మార్గం లేదు. ఇవ్వాళ ఏం చెప్పికూడా తను యీ విపత్తునుంచి తప్పించుకోలేదు.

ఈ సమయంలోనే ఎంతో తప్పు చేసినవాడిలాగు సోమూ ఇంట్లోకి వచ్చి, యజమాను రాలికి సాష్టాంగ ప్రణామం చేసి భోరున ఏడ్చాడు. వినయుడి తల్లి ఓదార్చినకొద్దీ వాడి ఏడుపు ఎక్కువైంది. ఏడుస్తూనే వాడు తన కథంతా చెప్పాడు. గంగాసాగరం పోగానే వాడికి కలరా తగిలిందట. గంగానమ్మ దయవల్ల యీసారికి తను బతికి బైట పడ్డాడట. ఇక బాబయ్యకు నయమైతే వాడు బతికిపోయి నట్టే నట. కాళికి రూపాయిపావలా కానుక వేస్తా ననికూడా మొక్కు కున్నాడట — ఇవన్నీ చెప్పి సోమూ బయలుదేరాడు.

"ఎక్కడికి పోతున్నావ్ ?" అంది, వినయుడి తల్లి.

"డాక్టర్ను పిలుచుకొస్తాను.''

''డాక్టరు ఇంతకుముందే వచ్చిపోయాడు. త్వరలో నయమౌతుం దని కూడా చెప్పాడు...''

"ఈ నల్లడాక్టర్ల కేం తెలుసు నమ్మా ! ఆస్పత్రికి పోయి తెల్ల డాక్టర్ని పిల్చుకొస్తా" అని వాడు జవాబుకూడా ఎదురు చూడ కుండా బైటకి వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

మూడో అంతస్తులో వినయుడు ఒంటరిగా పడుకున్నాడు. సోమూ, తెల్లదొర వచ్చి నమ్మకం చెప్పి వెళ్ళాక నిశ్చింతగా వాకిటి దగ్గర చాప వేసుకొని కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు. కింద రాచమార్గంలో మనుషుల గోల అస్పష్టంగా వినిపిస్తున్నది. వినయుడు రకరకాల ఆలోచనల్లో పడ్డాడు. ముఖ్యంగా వాసంతిని గూర్చే అతను ఆలోచిస్తున్నాడు. ఇవ్వాళ ఉదయం ఆమె తన మంచందగ్గర నిలబడి వుండటం చూశాడు. వాడిన ఆమె ముఖమూ, దిగులుగా వున్న కళ్ళూ తలుపుకు వచ్చేవరకు అతనికి ఆశ్చర్య మేస్తుంది ! అలాంటి కర్కశ స్వభావం గల పిల్ల తప్పు చేసిన దానిలాగ ఎందుకు ముడుచుకుపోతుందో, ఎందుకు దిగులు పడుతుందో అతనికి అర్థం కాలేదు ఈ సైకాలజీని విమర్శిస్తూనే అతను ఇంతవరకూ గడిపాడు. ఇలాంటి విషయాలు పరిష్కరించటానికి కావలసినంత స్త్రీ చరిత్ర వినయుడికి తెలియదు — ఈ సంగతి తెలివిగల పాఠకులు ఇదివరకే గ్రహించివుంటారు. అతికోమలమే కటువుగా బైట పడుతుం దనీ, వృషభ, గాంధార, దైవత, నిషాదాల తగ్గుస్వరాలు కలిసే భైరవి రాగాన్ని సృష్టిస్తా యని అతనికి బొత్తిగా తెలియదు. అందుకనే వాసంతిలోని యీ మార్పు క్లిష్టసమస్యగా తోచింది. దాన్నతను విడదీయలేక పోయాడు. ఈ సమస్య అతనికి ఉదయం ఎంత జటిలంగా వుందో సాయంత్రం అలాగే ఉండిపోయింది. ఇలాంటి సమయంలో ఆ సమస్యామూర్తి కంఠస్వరం వినపడేవరకు చకితు డయాడు. వాకిటి దగ్గర ఆమె ప్రత్యక్ష మవగానే కళ్ళు మూసు

కున్నాడు — తన మనసులోని ఆలోచనలు ఎక్కడ బైట పడతయ్యోనని!

''సోమూ! లే — కిందికి పో, అమ్మ పిలుస్తోంది'' అంటూ సోమూను నిద్రలేపి కిందికి పంపి వాసంతి గదిలో ప్రవేశించింది. వినయుడు నిద్ర నటిస్తున్నాడని ఆమె గ్రహించలేదు. ఆమె మంచం దగ్గరకు వచ్చి వినయుడి నొసటిమీద చెయ్యి పెట్టి వేడి చూసింది; తరువాత విసనకర్ర తీసుకొని వినయుడి ముఖం వంక చూస్తూ విసరనారంభించింది. ఆమె చూపులో ప్రేమే కాదు శంకకూడా కలిసి ఉంది. వినయుడు లేవగానే చేతులోని వీవన యథాస్థానాన ఉంచి, వెళ్ళిపోవాలని ఆమె ఉద్దేశం. కారణం—ఇంతకు ముందెప్పుడూ ఆమె అతను మేల్కొనివుండగా సేవ చెయ్యలేదు.

వినయుడు ప్రమాదాన్ని గుర్తించాడు. వాసంతిలో గది వదలి పెట్టే లక్షణాలేవీ కన్పించలేదు. ఆమె చేతిలో విసనకర్ర విశ్రాంతి లేకుండా అతని శరీరంమీద ఆడుతున్నది!

నిద్రపోతూ పన్నెండుగంటలైనా కళ్లు మూసుకోవచ్చు కాని, మేల్కొని పది నిమిషాలుకూడా కళ్ళు మూసుకోలేరు. అందులో రోగికి మరీ కష్టం. కళ్ళు తెరిస్తే ప్రమాదం! వాసంతి ఎదట పడుతుంది! చూశాక ఆమెతో ఏదో మాట్లాడాల్సి వుంటుంది...... ఏం మాట్లాడితే ఏమెస్తుందో! ఇద్దరి సంబంధమూ చిత్రమైన స్థితిలో వుంది—ఎంత ఆలోచించినా వినయుడేమీ నిశ్చయించలేకపోయాడు. ఇటు కళ్ళు మూసుకు పడుకోవటం అతనికి దుర్భరమయింది. ఇక గత్యంతరం లేక ఈ విపత్తులోంచి తప్పించుకోవటానికి, ''అమ్మ నొకమాటు పిలవండి" అన్నాడు కళ్ళు మూసుకొనే!

ఈ మాట వినగానే వాసంతి చేతిలోని విసనకర్ర క్రింద పడిపోయింది. ఆమె ఆదరా బాదరా మంచం దిగి కిందికి పోయింది. వినయుడిది దొంగనిద్రని వాసంతి గ్రహించింది. ఇలా పట్టుపడతానని ఆమె అనుకోలేదు. మెట్లమీదికి వచ్చి తన యీ పరాజయాన్ని గూర్చి ఐదారు నిమిషాలు ఆలోచించింది; సిగ్గుతో ఆమె ముఖం ఎర్రపడ్డది. ఈ పిల్ల కోరి తనతో మాట్లాడేందుకు వచ్చిందని వినయుడు అనుకొనివుంటాడు. నిజానికి తను సేవ చేసేందుకే వచ్చింది—మరో దురుద్దేశమేమీ లేదనే సంగతి వినయుడికి ఏదో విధంగా చెప్పగలిగితే! అప్పుడీ పరాజయపు సిగ్గునుంచి తప్పుకోవచ్చు. కాని, చెప్పే విధానం మాత్రం ఆమె నిశ్చయించుకోలేకపోయింది. అప్పుడు ఆమె తీవ్రసంకల్పం వొకటి చేసి కిందికి దిగింది. సఖులిద్దరూ పైకి వస్తున్నారు.

వినయుడి తల్లి వాసంతి వైపు చూసి, "ఎండలో నిలబడ్డావా తల్లీ — ముఖమంతా ఎర్రపడ్డది?'' అంది.

''నాకు తలపగిలిపోతోంది'' అని వాసంతి కిందికి దిగిపోయింది.

"రాత్రింబగళ్ళు రోగికి సేవ చెయ్యటం మాటలా?" అని వినయుడి తల్లి అనటంకూడా ఆమె విన్నది.

* * *

తల్లి పిలిచినా మూడో అంతస్తుకు పోను; అథవా పోయినా అతనికి లొంగినట్టుగా కనిపించను — అని నిశ్చయించుకుంది. తలనొప్పి వంకతో రెండురోజులు మంచంమీదినుంచి లేవలేదు. తల్లీ వాళ్ళ సంభాషణ మాత్రం మధ్య మధ్య చెవులు రిక్కించి వినేది. వినయుడ్ని గురించి తెలుసుకోవాలని అప్పుడప్పుడు ఆమెకు చాలా కుతూహలమూ ఆతృతా కలిగేది. కాని తెలుసుకోవాలంటే ఆమెకు అంతకన్న మరోమార్గం లేదు.

ఎందుకనో రెండు రోజులనుంచీ వినయుడు కూడా వాసంతి సంగతే ఆలోచిస్తున్నాడు. ఆనాడు హఠాత్తుగా గదిలోంచి వెళ్ళిపోవటం పోవటం ఆమె మళ్ళీ అతని గదిలోకి రాలేదు. తను అడిగిన ప్రశ్న తప్పుకిందికి వస్తుందా రాదా అని అతను ఎన్నో విధాల ఆలోచించిచూశాడు. వాసంతి సంగతి జ్ఞాపకం రావటానికి మరో కారణంకూడా వుంది. ఇప్పటి వాసంతి ఆకారం వినయుడికి అయిష్టమైంది కాదు. కొంతకాలంనుంచీ ఆమె విషాదవదనమే అతనికి కన్పిస్తూంది. పైగా ఆనాటి సేవ కూడా అతని హృదయాన్ని తేనెతో తడిపింది. ఆ సేవలోని ఆంతర్యాన్ని అతను గ్రహించాడు. అలాటి సేవ తిరిగి పొందాలనే ఆశతో మెట్లమీద చప్పుడైతే చాలు — అతను కళ్లు మూసేవాడు. తను నిద్రపోతున్నట్టు తెలిస్తే వాసంతి గదిలోకి వస్తుందని అతని నమ్మకం. కాని ఆమె రాలేదు; సోమో, ఎవరో వచ్చేవాళ్ళు. అప్పుడప్పుడు వాసంతి విషయం సోమూను అడగాలనుకొనేవాడు. కాని ఏదో గొంతు పట్టుకున్నట్టుండేది! వెనక ఎప్పుడూ ఇలా గుండేదికాదు. వాసంతి గురించి నిర్వికారంగా సోమూతో చర్చించేవాడు.

మధ్యాహ్నం. వినయుడు పండుకున్నాడు. దక్షిణపుగాలి మూసిన కిటికీలకు తగిలి సన్నని ధ్వనితో తిరిగిపోతోంది. తలవైపు కిటికీకి ఒక చెక్క మాత్రం తెరిచివుంది. దాంట్లోనుంచి రోడ్డుమీది చిటికేశ్వరపు చెట్టుపూలు కన్పిస్తున్నయి. తెరిచిన కవితాగ్రంథం మీద దృష్టి నిలిపి నొసట ఒక చెయ్యీ, గుండెమీద ఒక చెయ్యీ వుంచి వినయుడు ఆలోచిస్తున్నాడు. ఇంతలో సోమూ వచ్చి, "నిద్రపోతున్నావా బాబయ్యా?" అన్నాడు.

''ఉహుఁ. ఎందుకూ?'' అన్నాడు కళ్ళు తెరిచి.

"నువ్వేమన్నా కేకలేశావేమో! కనుక్కు రమ్మాన్నారు—అమ్మగారు.''

''కేకలా! ఎవర్ని?"

''అమ్మణ్ణి"—వినయుడి తల్లికీ ఇంటావిడకూ వున్న సంబంధం తెలిసినప్పటినుంచీ సోమూ వాసంతిని 'అమ్మణ్ణి' అని పిలుస్తున్నాడు.

''ఏంటోయ్ నా కేం అర్థం కావటం లేదు. స్పష్టంగా చెప్పు'' అన్నాడు వినయుడు ఆశ్చర్యంతో.

''స్పష్టంగానా? నేను అమ్మణ్ణిదగ్గరకు డబ్బుకోసం పోయాను. అమ్మగారి డబ్బంతా అమ్మణ్ణి దగ్గరేగా వుండేది; చూస్తినికదా అమ్మణ్ణి టేబిలుమీద తలపెట్టి ఏడుస్తున్నది. ఈ సంగతి పోయి అమ్మగారికి చెప్తే ఆమె నన్ను చాటుకు పిలిచి 'సోమూ! మీ బాబయ్య ఏమన్నా కోప్పడివుంటా డనుకొంటా. రెండు రోజులనుంచీ పైకి కూడా పోవటంలేదు. పోయి సంగ తేమిటో కనుక్కురా' అన్నది."

తల్లి ఇలా అనుమాన పడ్డ దని తెలిసే టప్పటికి వినయుడికి ఎంతో సిగ్గేసించి. చాలా సేపు మెదలకుండా వూరుకొని ''నే నేమీ అనలే దని అమ్మతో చెప్పు. ఆఁ, — '' అని కాసే పాగి మళ్ళీ అన్నాడు : ''ఒక మాటు ఆ పిల్లను పిల్చుకురాగలవా — సోమూ ? ఎవరికీ తెలియకూడదు. తెలిసిందా ?''

''ఓ ! ఇప్పుడు పూర్వం మాదిరిగా ఆమె కరవ రావటం లేదు. మెత్తపడిపోయింది — అదిగో దానిలాగ'' అని పడుకున్న 'జో' వైపు చూపి గదిలోనుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

వాసంతి ద్రాక్షకాయలు బుట్టలో పెడుతున్నది. తల్లీవాళ్ళూ అక్కడే ఉన్నారు. సోమూ కిందికి దిగొచ్చి, కాసేపు వా రేమన్నా అడుగుతారేమో నని ఎదురు చూశాడు. ఎవ్వరూ పలకరించ లేదు. వాసంతి అక్కడినించి లేవలేదు. అప్పుడు సోమూ, ''బాబయ్యగారు ని న్నొక్కసారి పైకి పిలుస్తున్నారు అమ్మణ్ణిగారూ !'' అన్నాడు.

వాసంతి ముఖం కందగడ్డలా గయింది. వినయుడి తల్లి తల వంచుకొని మందహాసం చేసింది. వాసంతి లేవకపోవటం చూసి సోమూ మళ్ళీ అన్నాడు : ''ఇప్పుడే !''

వెళ్ళకపోతే తన తగువు సంగతి బైటపడుతుంది. అయినా సిగ్గువల్ల వాసంతి కాళ్ళు కదలటం లేదు. వినయుడి తల్లి వాసంతి స్థితి కొంత గ్రహించి, ''కోపాలు పెట్టుకోవచ్చా తల్లీ? లే—పోయి రెండు ద్రాక్షకాయలు ఇచ్చిరా'' అంది.

వాసంతికి లేవక తప్పింది కాదు. ఆమె వెళ్ళిపోగానే స్నేహితురాలివైపు తిరిగి వినయుడి తల్లి అంది—''నీకు నే నప్పుడే చెప్పలా—తలనొప్పి అబద్ధం; అదంతా వేషం; ఇద్దరూ పోట్లాడుకొని ఉంటారని — ఏంరా సోమూ ?''

బాబయ్య చాటుగా చెయ్యమన్నదాన్ని ఇలా బట్టబయలుగా చేసి, కిల్లీకొట్టు దగ్గరకు పోతున్న సోమూ యీ ప్రశ్న విని, ''ఆఁ. అదే !'' అని జవాబు చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

వాసంతిని పిలిపించటానికి ముఖ్యకారణం ఒకటి వుంది. జబ్బు నయమైనప్పటినించీ వినయుడి హృదయం చాలా తేలికైంది — తల్లిని చూడటం, సోమూ అనుకోని విధంగా తిరిగిరావటం, అతని హృదయాన్ని ఇంకా మధుసిక్తం చేసినై. అతని యీ పరిపూర్ణానందంలో వాసంతి మధ్య మధ్య అడ్డువస్తూవుంటున్నది. ఈ అడ్డంకిని తొలగించుకొందుకు ఒకటే మార్గం వుంది. వాసంతితో హృదయం విప్పి మాట్లాడటం. కాని ఎంత ప్రయత్నించినా అతను ఆ పని చెయ్యకుండా ఉన్నాడు. ఈ ఆటంకాన్ని తొలగించుకొనేందుకు — ఇవ్వాళ వాసంతికి కబురు చేసి పిలిపించింది. కాని సోమూ వెళ్ళిపోయినప్పటినుంచీ అతన్ని రకరకాల ఆలోచనలూ చుట్టుముట్టాయి. సంధి ప్రస్తావన ఎలా తేవాలి ? ఎలాటి బాష ఉపయోగించాలి ? అనేది అతను నిర్ణయించలేకపోయాడు.

ఈ స్థితిలో వాకిటి దగ్గర చప్పుడు విని చప్పున కళ్ళు మూశాడు. ఇలాటి చిక్కునించి తప్పుకొనేందుకు అతనికి చేతనైంది ఇదొక్కటే. అప్పుడప్పుడు చేదుమందునుంచి తప్పించుకోటానికి తల్లి అడుగుల చప్పుడు వినపడ్డా కళ్ళు మూసుకునేవాడు.

వాసంతి వాకిట్లో నిలబడివుంది. లోపలికి రావా లంటే ఆమెకు కాలు రావటం లేదు. వినయుడు పిలిస్తే ఆమె లోపలికి వెళ్దా మనుకుంది. కాని లోపల ఆ లక్షణా లేమీ కనిపించటం లేదు. కింద వరండాలో కూర్చున్న వినయుడి తల్లితో రెండు మూడు సార్లు ఆమె చూపులు కలిసినై. ఇక విధిలేక ఆమె గదిలో ప్రవేశించింది.

వినయు డింకా ఒక నిశ్చయానికి రాలేదు. ఎలా మాట్లాడాలో అతనికి తోచటం లేదు. మనసులో మాత్రం తీవ్ర ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు. ఇటు కిటికీ దగ్గర వాసంతి నేలచూపులు చూస్తూ నిలబడిపోయింది. ఒక్కొక్క క్షణం ఆమెకు ఒక్కొక్క యుగం లాగా తోస్తున్నది. ఆఖరికి ఉండలేక వినయుడివైపు చూద్దా మని తల ఎత్తింది......వినయుడు ముఖాన చేతు లుంచుకొని వేళ్ళ సందునుంచి తన్ను చూస్తున్నా డని గ్రహించింది. అతని వాలకం చూసేవరకు వాసంతికి నవ్వాగలేదు. నోటికి గుడ్డ అడ్డం పెట్టుకొని నవ్వింది. వినయుడు కూడా నవ్వటం చూసి ఇంకా నవ్వింది. ఇంత కాలం నుంచీ జరుగుతూన్న మిథ్యాద్వంద్వం—అర్థం లేని విరోధం—హృదయంలో దాగుడుమూతలు ఈ సహజ హాసస్రోతస్సులో కొట్టుకుపోయినై. కాసేపటికి వాసంతి బలవంతాన నవ్వాపుకొని, గంభీరురాలై ''ఇవిగో ద్రాక్షకాయలు ఇక్కడున్నై. నేను కిందికి పోతున్నాను'' అంది.

వాసంతి మిథ్యాగాంభీర్యం వినయుడికి కౌతుకం కలిగించింది. ''వెళ్ళితే అవి అక్కడే వుంటై'' అన్నాడు.

ఇక విధిలేక ద్రాక్షకాయలు తీసుకొని వినయుడి దగ్గరకు పోయింది. అతను ఏమనుకున్నాడో కాని తక్కున చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. వాసంతి సిగ్గుతో కృంగిపోయింది. కాని చెయ్యి వదిలించుకొనేందుకు ప్రయత్నించలేదు. వినయుడే సిగ్గుపడి వాసంతి చేతిని వదిలాడు. వాసంతి బయలుదేరింది. కాని ఎక్కడి నించో తనకు తెలియని విపరీత సాహసం అతనికి కలిగింది. వెళ్లబో

తూన్న వాసంతిని పిలిచి "పొరపాటు జరిగింది. ఇక్కణ్ణించీ మనం పోట్లాడుకోవద్దు" అన్నాడు.

వాసంతి వినయుడిమీద ఒక చల్లని చూపు పారేసి వెళ్ళిపోయింది.

కింద స్నేహితురాళ్ళిద్దరూ, కూర్చొని మూడో అంతస్తులో లీలను, ప్రపంచజ్ఞానంలేని జీవుల నవ్వును సంతోషంతో వింటున్నారు. కారణం వినయుడి జబ్బు నయమవటంతో పాటు యీ రెండు కుటుంబాలకూ చుట్టరికంగూడా స్థిరపడ్డది. వాళ్ళిద్దరూ మెట్లు దిగి వస్తూవున్న వాసంతివైపు చూశారు. వాసంతి తప్పుపని చేసిన దానిలాగా అడుగులు వేస్తూ తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

వాసంతి గదిలోకి పోయి ఏడ్చింది. కాని ఈ మాటు ఓడిపోయాననే దుఃఖంతో కాదు. గెల్చాననే ఆనందంతో! రోజూ ఈ హృదయంతో జరుగుతూన్న సంగ్రామంలో జయించాననే ఆనందంతో! తన కన్నీళ్ళు రెండేవరకు ఆమె మనస్సు శరత్కాలంలో జోరున వర్షం కురిసి వెలిసిన ఆకాశం లాగా, శుభ్రంగా ఉన్నదని ఆమె గ్రహించింది.

★